

Reuzenbalsemien

Symposium: Omgaan met invasieve exoten in het terreinbeheer , 8 februari 2018, Nijkerk

Presentatie Praktijkervaringen Reuzenbalsemien

Lodewijk van Kemenade, Landschapsbeheer Flevoland

Workshopleider Henk Siebel

Verslag Berry Lucas

Onderstaand betreft informatie uit de workshop Praktijkervaringen Reuzenbalsemien met een presentatie van Lodewijk van Kemenade van Landschapsbeheer Flevoland, aangevuld met de weergave van vragen en discussies met de zaal. De presentatie is separaat te downloaden.

Inleiding Reuzenbalsemien

De reuzenbalsemien (*Impatiens glandulifera*) is een kruidachtige, eenjarige plant, die bloeit vanaf half juli. De zaden zijn maximaal twee jaar kiemkrachtig. Er is sprake van een grote zaadproductie. De verspreiding vindt plaats vanaf augustus via het wegschieten van de zaden (andere naam is springbalsemien).

De plant vormt hoge en dichte bestanden. Het is een invasieve soort die inheemse vegetatie wegconcurrert en het ecosysteem verstoort. Door de sterke geur van de bloem lokt de plant bestuivers weg van inheemse planten. Imkers hechten veel waarde aan de reuzenbalsemien omdat honingbijen de soort graag bezoeken.

De reuzenbalsemien woekert vooral in uiterwaarden en langs beken. Een probleem dat de reuzenbalsemien veroorzaakt, betreft onder meer het verschijnsel dat wanneer de plant 's winters afsterft, deze een kale bodem achterlaat die erosie van oevers veroorzaakt. In Flevoland treedt reuzenbalsemien hier en daar massaal op in (productie)bossen.

De reuzenbalsemien is een Unielijstsoort. Dat betekent dat de handel verboden is, en er een plicht is om de in de natuur aanwezige populaties op te sporen, te verwijderen, of als dat niet lukt, zodanig te beheren dat verspreiding en schade zoveel mogelijk wordt voorkomen.

Beheer Reuzenbalsemien

De bestrijding van (individuele) reuzenbalsemien is redelijk eenvoudig, Echter ontwikkelt de soorten dichte ruigtes die moeilijker aan te pakken zijn. Uittrekken van de plant is het meest effectief, ze laten zich makkelijk uit de grond trekken.

Verwijderen van planten kan tot en met augustus, voordat zaad wordt gezet. Ook kleine plantjes kunnen zaad produceren. Rijpe planten kunnen na augustus niet verwijderd worden, want dan springen de zaden weg, en heb je het jaar erop weer een probleem.

De bestrijding kan, waar mogelijk, het beste starten met machinaal maaien op de grotere eenvormige vlakken. Verder zijn vrijwilligers zijn volgens Van Kemenade onmisbaar voor een effectieve bestrijding. Handwerk door professionals is namelijk onbetaalbaar. Vooral het zoekwerk naar de laatste exemplaren buiten de gemaaide vlakken is arbeidsintensief.

Planning van bestrijding

Bij de bestrijding van reuzenbalsemien langs stromende wateren, dient de aanpak bovenin

het stroomgebied te beginnen. Een meerjarige planning is van belang:

- Jaar 1: Verspreiding in kaart brengen vanaf half augustus
- Jaar 2: Eventueel terreinvoorbereiding
- Jaar 2 en 3: 1^e ronde machinaal maaien; vervolgens twee rondes handmatig overgebleven planten verwijderen; controle-ronde rond 1 augustus
- Jaar 4: Nazorg; controle en eventueel verwijdering nieuwe planten.

Ervaringen beheer reuzenbalsemien in Biddinghuizen

Voorafgaand aan de bestrijding zijn de groeiplaatsen in kaart gebracht. De bestrijding is gestart in 2014. Het bestrijdingsgebied jaarlijks uitgebreid. Er is een fase met werk door aannemer en vervolgbestrijding met vrijwilligers.

- 2015-16-17: terreinvoorbereiding en eerste bestrijdingsactie door aannemer
- 2015-16-17: Vervolgbestrijding in handkracht door vrijwilligers
- 2016 start controle-rondes

Werkzaamheden aannemer

De terreinvoorbereiding begon met het toegankelijk maken van het vak voor vrijwilligers. Het werk omvat het verkleinen van takken in het bosvak met de kettingzaag/bosmaaier, voor 15 maart. Vervolgens werd één keer de vegetatie gemaaid met de bosmaaier, dit gebeurde in de tweede helft van mei.

Werkzaamheden vrijwilligers

De bestrijding werd met de hand uitgevoerd door vrijwilligers van Landschapsbeheer Flevoland, in twee rondes in juni en juli. "Massavegetaties" werden gemaaid met de zeis, daarnaast werden de planten uitgetrokken.

Een controleronde vond plaats rond 1 augustus. Daarbij werden nog aangetroffen planten uitgetrokken en afgevoerd.

Kosten

Een kostenplaatje is gemaakt op basis van het tweede bestrijdingsjaar, voor een vlak van 0,4 ha

- Aannemer (werkvoorzieningsschap):
 - Uurtarief € 35,- 2 personen
 - Terreinvoorbereiding 24 uur
 - 1 x vegetatie maaien 12 uur
 - Kosten aannemer € 1260,-
- Bestrijding door vrijwilligers € 0,-
- Voorbereiding en begeleiding door Landschapsbeheer 8 uur à 93,50 = € 748,-
- Totaal kosten bestrijding per ha omgerekend circa € 5000,- (hele periode?)

Vragen, discussie en ervaringen uit de zaal

Het is een prachtige plant. Is het niet goed om deze te gedogen? Hoe leg je het uit aan publiek/ aan imkers?

Je dient het exotenverhaal goed uit te leggen. Mensen met balsemien in de tuin kun je hier op aanspreken. Het feit dat er een wettelijk verhaal achter zit, helpt in de discussie.

Op eilandjes in Loosdrechtse plassen vinden eigenaren reuzenbalsemien geen probleem/prachtig. Voorlichting is dus belangrijk. Ook hier dien je stroomgebiedbenadering toe te passen zodat je de plant gebiedsgewijs kunt aanpakken samen met andere partijen.

Is het niet mogelijk om na uittrekken iets anders in te zaaien? Gebruik van concurrentiekracht van bijv. grassen. Dit gebeurt in Berg en Dal

Dat is moeilijk in ruigtevegetaties waarin ook bijv. brandnetel dominant is. Voor het inzaaien van andere planten moet je dan een goed zaaibed maken. Je zou iets kunnen aanplanten om het licht weg te nemen.

Wat gebeurt er als je de reuzenbalsemien met rust laat in het bos? Verdwijnt ie dan?

Niet in de bossen van Flevoland, vanwege houtoogst en verstoring. Plotselinge licht inval doet de planten groeien. De bossen zitten nog te veel in het pioniersstadium waarin pioniers goed gedijen

Helpt bomen poten om licht weg te nemen? Kun je het bosbeheer afstemmen op afname van reuzenbalsemien?

Nee, ze staan al in het bos. Voordat reuzenbalsemien er last van heeft moet je minder dan 5% lichtdoorval hebben.

Voor Flevoland kan omvorming tot bijv. eiken-haagbeukenbos reuzenbalsemien minder kans geven te woekeren. Maar dan ga je over naar een heel ander, donker bostype.

Is de reuzenbalsemien nu verdwenen uit het werkgebied?

Nee, het gebied wordt steeds verder uitgebreid. Voorkomen moet worden dat haarden niet helemaal weg zijn. Dan pas kun je uitbreiden.

Hoe houd je vrijwilligers hier warm voor?

Lekkere gevulde koeken uitdelen en bedanken.

Hoe reuzenbalsemien aanpakken in uiterwaarden/langs beken? Kun je reuzenbalsemien intomen met begrazing? Wat is de rol van overstroming langs beken/rivieren? Kun je daarmee manipuleren?

Als je het in stroomgebieden doet moet je gebiedsgericht kijken, bijv. langs rivieren op hogere plekken is het meer succesvol omdat er niet nieuw zaad instroomt van bovenstrooms. Hooglanders eten het niet. Wel kunnen ze het vertrappen.

De zaden worden aangevoerd met de stroom en gaan daarna kiemen. Je kunt beter na een (voorjaars)overstroming bestrijden. Het is een nadeel dat het overstromingsregime tegenwoordig meer regelmatig is. Je zou de kieming kunnen hinderen door oevers strategisch onder water te zetten in de kiemtijd (februari-maart). In geval van Natura 2000 is daarvoor mogelijk wel een vergunning nodig? Het zou wel toegestaan zijn volgens de wet, maar in ieder geval is het van belang dat partijen en bevoegde gezagen hierover overleggen. Samenwerking met waterbeheerder van belang.

Doorwerking verplichting naar overheden en samenwerking

Volgens Van Kemenade helpt het de gecoördineerde aanpak van reuzenbalsemien dat de soort de Europese status heeft gekregen, aangezien er nu meer aandacht voor is.

Overheden dienen zich aan de wettelijke voorschriften te houden: waterschap, RWS enz. Bovendien is er een veiligheidsprobleem langs beken (i.v.m. oeverafslag) en een bijkomend waterkwaliteitsprobleem door oevererosie (vertroebeling), hetgeen problematisch is in het licht van de Kaderrichtlijn Water. Er zijn LIFE-projecten mogelijk i.v.m. voorkomen in Natura 2000 gebieden. Die projecten kunnen grensoverschrijdend werken.

Welke informatie hierover is geschikt?

Er is een Probos boekje Invasieve exoten waarin bestrijding is opgenomen

De factsheets van de NVWA zijn goed. (NB er komt een praktijkadvies beschikbaar van de VBNE).